

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
9.9.2020

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN LAUSUNTOPYYNTÖ --> Tampereen yliopisto/Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden lausuntopyyntö

Asia: HE 105/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi väliaikaisesta epidemiakorvauksesta ja toimeentulotuesta annetun lain 11 §:n väliaikaisesta muuttamisesta
<https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+105/2020>

Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunta lausuu seuraavaa:

Covid-19 epidemia on merkittäväällä tavalla vaikuttanut nimenomaan yhteiskunnan kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisiin. Vaikutukset ovat olleet moninaiset ja osa vaikutuksista taloudellisia. Esiitetty epidemiakorvaus on tarkoitettu toimeentulotuen perusosaa saaville ihmisille, joiden taloudellinen liikkumavara on lähes olematon. Tällöin yllättävät menoerät, kuten esimerkiksi pandemia-tilanteessa tyypilliset maskien ostaminen, yllättävät sairauskulut tai lasten hoidon ja koulunkäynnin erityisjärjestelyt, voivat olla ylivoimaisia. Esiitetty epidemiakorvaus korvaa osaltaan näitä erityisiä kuluja. Tällaiset erityiset menot pitäisi tosin olla mahdollista ottaa huomioon myös toimeentuloturvan laskemissa.

Voidaan kuitenkin arvioida, että automaattinen korvaus vähentää mahdollisuutta, että hakija ei tule hakeneeksi korvausta, koska ei tiedä sellaisesta mahdollisuudesta tai osaa liittää epidemiasta aiheutuvia kuluja hakemukseensa. Sosiaalisen tuen järjestelmämme ovat tunnetusti niin sirpaleiset – jopa siinä määrin, että ihmisten pääsy sosiaalisiin oikeuksiinsa estyy. Epidemiakorvaus esitetään kohdennettavan toimeentulotuen perusosan saajille. Toimeentulotuki viimesijaisena tukimuotona tavoittaa todennäköisesti nykyisistä tukimuodoista parhaiten suunnitellut kohderyhmän. Erityisesti epidemiatuen kohderyhmällä on keskimääräistä huomattavasti suuremmat mahdollisuudet löytää niitä tukimuotoja, joita yhteiskunnalla on tarjolla. Tällaiset yksittäiset korjausliikkeet ovat omiaan lisäämään sirpaleisuutta ja vaikeuttamaan kokonaisuuden hahmottamista. Vaikka tässä ei hakijalta edellytetä epidemiatuen tunnistamista ja sen hakemista erikseen – mikä on kohderyhmä huomioiden erittäin hyvä –erilliset paikkaustoimet eivät lisää järjestelmän selkeyttä. Kansallisesti ja kansainvälisesti on todettu, että perusturvan taso on Suomessa riittämätön ja turvautuminen toimeentulotukeen on osin muuttunut luonteeltaan perusturvaa paikkaavaksi, jatkuvaksi tueksi. Perusturvan tason nostaminen poistaisi tarvetta niin toimeentulotuelle kuin tällaisille väliaikaisille toimenpiteille.

Voidaan kuitenkin arvioida, että tässä aikataulussa ja tässä hyvin erityislaatuudessa tilanteessa väliaikainen tuki on perusteltu.

Laura Kallioma-Puha
sosiaali oikeuden professori